

Meer groen op straat: de halsbandparkiet in Rotterdam

André de Baerdemaeker [ecoloog, bureau Stadsnatuur Rotterdam; a.debaerdemaeker-bsr@nmr.nl]

▲ De halsbandparkietenslaapplaats in Rotterdam-Overschie. De vogels slapen in de lindes voor de flat, 15 januari 2011. (Sander Elzerman)

Het zal geen enkele Rotterdammer ontgaan zijn dat halsbandparkieten hun intrek hebben genomen in de havenstad. Door hun felle kleuren en schelle kreten zijn zij een opvallende dagelijkse verschijning in de gehele stad. De halsbandparkiet is een exoot. Dat wil zeggen dat het een soort is die door toedoen van mensen voorkomt buiten zijn oorspronkelijke verspreidingsgebied. Dankzij zijn tropisch voorkomen staat de halsbandparkiet bij het grote publiek model voor het verschijnsel exoot. Regelmatig raken de medewerkers van bureau Stadsnatuur in gesprek met mensen die melding maken van 'groene papegaaien' in tuin, boom of park. 'Australische taferelen!' werd mij verzekerd door een bezorgde burger die het schijnbaar weten kon. En wie een perenboom in de tuin heeft staan die niet verziekt is door perenpok, kan erop rekenen dat die 'groene schreeuwleijkerds' die taak wel op zich nemen. Waar de één geniet van de exotische kleurenpracht aan de in de tuin hangende pindasnoeren, verzucht de ander al jaren geen boomklover meer gezien te hebben. Het is hoog tijd om de feiten eens op een rij te zetten.

Onlangs, in januari 2011, hebben medewerkers van bureau Stadsnatuur en andere geïnteresseerden deelgenomen aan een landelijke telling van halsbandparkieten (*Psittacula krameri*). Deze telling, die werd gecoördineerd door SOVON Vogelonderzoek Nederland, richtte zich op alle in Nederland bekende gemeenschappelijke slaapplekken van deze soort. Op die manier

hoopte men een volledig beeld van de Nederlandse populatie neer te zetten. En dat met één avondje werk. In 2004 en 2010 zijn dergelijke tellingen ook al uitgevoerd door dezelfde organisaties, met behoorlijk resultaat; respectievelijk 5409 en 9802 halsbandparkieten in Nederland (Klaassen & Hustings 2010). Hoeveel parkieten Nederland op dit moment telt zal binnenkort duidelijk worden als SOVON de meest recente landelijke gegevens presenteert.

Geschiedenis

De eerste gedocumenteerde waarneming van halsbandparkieten in Rotterdam is gedaan in 1973 op het landgoed De Tempel in Overschie (De Baerdemaeker & Backerra 2004).

Ook elders langs de noordrand van Rotterdam werden deze vogels waargenomen. In de daarop volgende jaren namen de aantallen langzaam toe. In 1986 was het aantal parkieten al gegroeid naar veertien tot zestien exemplaren en in het begin van de jaren negentig werd in Overschie een gemeenschappelijke slaapplek ontdekt van meer dan dertig vogels (Van Dalen 1994). In 2003 werd deze vergeten slaapplek herontdekt (De Baerdemaeker & Backerra 2004). De parkieten, inmiddels 100 tot 200 in aantal, zijn tegen die tijd de Delfshavense Schie overgestoken en overnachten feitelijk 400 meter verderop in de Spaanse Polder. Het jaar erop, in 2004, keerden ze weer terug naar de oude stek in Overschie. De verspreiding van halsbandparkieten in Rotterdam bleef beperkt tot de noordrand van Rotterdam, totdat in juli 2005 een voorbijvliegend exemplaar werd waargenomen bij een vogeltelling in het Zuiderpark (De Baerdemaeker & Moerland *in prep.*). In de daarop volgende jaren bleven waarnemingen ten zuiden van de Nieuwe Maas zeldzaam, tot het jaar 2008, waarin Rotterdam-Zuid tot aan Barendrecht, Ridderkerk en Hoogvliet overspoeld werd door een groene golf. Het Zuiderpark lijkt hierin een centrale rol te spelen als groene ader.

▲ De bomen zien iedere avond groen van de vogels. (Chris van Rijswijk | www.birdshooting.nl)

Gezamenlijk slapen

Halsbandparkieten brengen de nacht sociaal door op gemeenschappelijk slaappleatsen, waar de vogels na een dag voedsel zoeken 's avonds bijeenkomen. Op basis van strategische gelocaliseerde observaties kon in 2004 worden vastgesteld dat de parkieten uit verschillende delen van Rotterdam (met uitzondering van Hoek van Holland) samenkomen op één slaappleats (De Baerdemaeker & Backerra 2005). Rotterdam-Zuid was toen nog niet door de parkieten geannexeerd. Waarnemingen verricht in de Tarwewijk (Rotterdam-Zuid) bevestigden het vermoeden dat ook de halsbandparkieten van Zuid naar Overschie pendelen. Een illustratief voorbeeld van deze slaaptrek: op 1 juli 2009 passeerden tussen 20:50 uur en 21:40 uur tien groepen, variërend in grootte van 3 tot 36 vogels, de telpost en vlogen richting noordwest (eigen observaties). Deze parkieten, en die uit het Zuiderpark, passeren de Nieuwe Maas ter hoogte van de Maastunnel en volgen de Schie naar de vaste slaappleats. Het is dus gerechtvaardigd ervan uit te gaan dat er geen andere slaappleatsen in Rotterdam zijn. De grootte van de totale Rotterdamse deelpopulatie is daardoor met relatief weinig inspanning betrouwbaar vast te stellen door de aantallen op de slaappleats van Overschie te tellen.

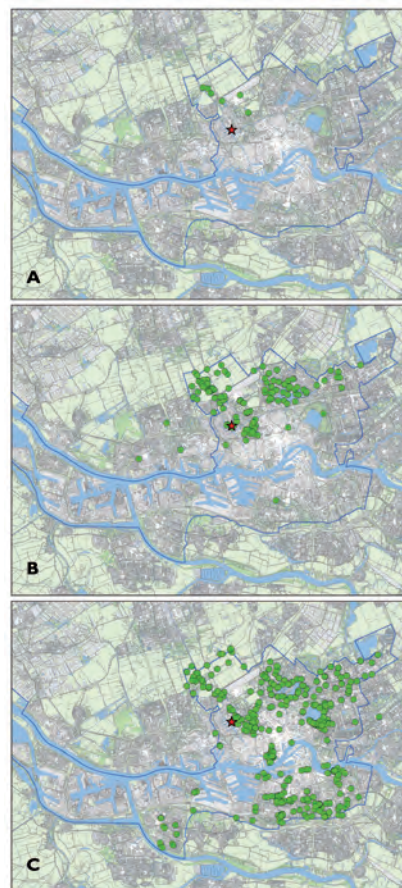
Aantalsontwikkeling

Na de eerste waarnemingen van drie halsbandparkieten in 1973 is het aantal dieren in Rotterdam flink toegenomen. In de jaren '80 en '90 betroffen de genoemde aantallen enkele tientallen vogels (De Baerdemaeker & Backerra

2004). Sinds 2003 zijn de aantalsontwikkelingen van de Rotterdamse halsbandparkieten beter bijgehouden (Tabel 1). Vanaf dat jaar zijn slaappleatsstellingen uitgevoerd. Eerst nog in de zomermaanden, vooral in juli. Sinds 2004 zijn tellingen uitgevoerd tussen 1 november en 1 februari, buiten het actieve broedseizoen van de parkieten, zodat we ervan uit mogen gaan dat er geen parkieten de nacht hebben doorgebracht in nestholen. Op basis van de tellingen is duidelijk te stellen dat het aantal halsbandparkieten in Rotterdam een sterke groei vertoont. Tot 2005 bleef het aantal overnachtende vogels onder de 500 exemplaren maar is sindsdien verdubbeld naar ruim 1.000 in de winter van 2009-2010. In de winter van 2010-2011 zijn door bureau Stadsnatuur drie tellingen uitgevoerd waarbij maximaal 1234 vogels zijn genoteerd. Het ziet er dus naar uit dat de toename nog niet ten einde is.

Broedgebieden

De toename van de halsbandparkiet is niet eenvoudig te verklaren. De indruk bestaat dat er uitwisseling plaatsvindt met de populatie van Den Haag die in 2010-2011 met ongeveer 1500 vogels afgenomen lijkt te zijn (pers. med. Bram Koese). Mogelijk is een aantal Haagse vogels verhuisd naar Rotterdam. Daarnaast lijkt het aantal broedparen in Rotterdam ook een toename te vertonen. Broeden vindt veelal plaats in de oudere parken en (voormalige) landgoederen met voldoende oude bomen waarin geschikte gaten zitten. De aanwezigheid van spechten, zowel de grote bonte (*Dendrocopus major*) als de groene (*Picus viridis*), staat garant voor een aanbod

▲ De verspreiding van halsbandparkieten (groene stippen) in Rotterdam. De rode ster is de omgeving van de slaappleats. **A** 2000, **B** 2001-2005 en **C** 2006-2010. (bureau Stadsnatuur Rotterdam)

datum	aantallen	waarnemers	slaapbomen
12-7-2003	100	A. van Meurs	onbekend
27-7-2004	282	D. Hoek	5 wilgen
12-11-2004	282	M. Backerra, H. Besjes, A. van Meurs	onbekend
17-12-2005	399	A. de Baerdemaeker, S. Elzerman, G. Goedhart	2 kastanjes
14-1-2006	330	W. Moerland, S. Elzerman, A. van Meurs	3 Italiaanse populieren
18-12-2006	868	D. Hoek, J. Punt, G. Goedhart	3 lindes, 2 Italiaanse populieren, 1 kastanje
9-11-2009	1040	A. de Baerdemaeker, S. Elzerman	3 lindes, 2 Italiaanse populieren
14-12-2009	700	M. Grutters, A. de Baerdemaeker	3 lindes
10-1-2010	540	S. Elzerman, A. de Baerdemaeker	3 Italiaanse populieren
15-11-2010	1234	G. Bakker, A. de Baerdemaeker	onbekend
15-1-2011	1209	A. de Baerdemaeker, G. Bakker, S. Elzerman, I. Fernandez	5 lindes, 2 moerascypresen, 1 kastanje, 1 wilg
7-2-2011	1109	A. de Baerdemaeker	4 lindes, 2 moerascypresen, 1 kastanje

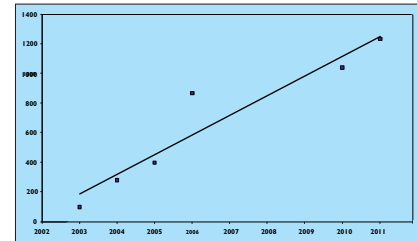
▲ Tabel 1 Aantallen halsbandparkieten op de Rotterdamse slaappleats 2003-2011.

aan nestholen. In het Kralingse Bos is de halsbandparkiet in de periode 2005 tot 2010 toegenomen van één naar elf broedparen (Bakker & de Baerdemaeker 2011). Deze groei viel samen met een toename van andere in holen broedende vogels in het gebied (Tabel 2). Dit valt waarschijnlijk toe te schrijven aan de toenemende leeftijd van de bomen in het bos, waardoor meer holtes in bomen beschikbaar komen door rotting en spechten meer mogelijkheden krijgen nesten uit te hakken. Ter vergelijking: in het Zuiderpark, waar grootschalige herinrichting heeft plaatsgevonden, zijn alle holenbroeders tussen 2006 en 2009 in aantal afgenomen. Het aanbod aan oudere bomen met geschikte holtes is hier een stuk lager. Desondanks heeft de halsbandparkiet zich tussentijds in het Zuiderpark gevestigd met één broedpaar in 2009 (Moerland *et al.* 2010). Andere delen van de stad waar nesten van halsbandparkieten zijn aangetroffen zijn onder andere landgoed De Tempel, park Zestienhoven, Diergaarde Blijdorp, Het Park (bij de Euromast), Eiland van Brienoord en het Vroesenpark.

soort	# territoria 2005	# territoria 2010	verandering
holenduif	11	14	+27%
halsbandparkiet	1	11	+1000%
groene specht	1	4	+300%
grote bonte specht	31	53	+71%
boomklever	1	6	+500%
kauw	11	28	+155%
spreeuw	10	15	+50%

▲ Tabel 2 Het verschil in het aantal territoria van enkele in holen broedende vogels in het Kralingse Bos, 2005-2010.

▲ De groei van de Rotterdamse populatie halsbandparkieten 2003-2011 ($R^2 = 0,9061$).

Concurrentie om nestholen

Er zijn grote zorgen over de ecologische gevolgen die invasieve exoten kunnen hebben op de inheemse flora en fauna. Er zijn tal van voorbeelden waarbij inheemse soorten zijn verdrongen, opgegeten of weggekruist door exotische nieuwkomers. Wat betreft halsbandparkieten bestaan die zorgen ten aanzien van het verdringen van andere in holen broedende vogels, waarbij met name de boomklever (*Sitta europaea*) wordt genoemd (Strubbe 2009). Kieren, spleten en holtes in bomen zijn gewild vastgoed en het rijtje vogels in Tabel 2 levert onderling hevige strijd om de goede gaten. In dat strijdperk is de halsbandparkiet dus de nieuwste speler, die heus niet altijd als winnaar uit de bus komt. Of de toename van halsbandparkieten er toe zal leiden dat inheemse vogelsoorten zullen verdwijnen is nog zeer de vraag. De ontwikkelingen in het Kralingse Bos lijken dat beeld vooralsnog tegen te spreken, maar dat is niet uitgebreid getoetst. Het lijkt erop dat er in gebieden met een ruim en gevarieerd aanbod van holtes en gaten in bomen geen grote problemen opdoemen. Problemen zijn pas te verwachten wanneer dat aanbod plotseling verdwijnt, bijvoorbeeld door grootschalige bomenkap.

Vraagtekens

De Rotterdamse populatie zal niet eindeloos door blijven groeien. Verschillende factoren, zoals roofdieren, voedselaanbod, broedsucces, sterfte en migratie bepalen mede hoeveel parkieten in de stad kunnen leven. Over de meeste van deze factoren weten we weinig tot niets. Daarnaast vinden er mogelijk nog steeds ontsnappingen of moedwillige vrijlatingen van gekooide halsbandparkieten plaats. Het plotseling opduiken en verdwijnen van kleurvarianten is hiervoor een aanwijzing, zoals gele (lutino's) en blauwe exemplaren. Het is mogelijk dat de Rotterdamse aantallen binnenkort

afnemen, zoals in Den Haag. Misschien dat een deel van de Rotterdamse halsbandparkieten zich in de komende jaren in Dordrecht zal gaan vestigen. Of wellicht groeit de populatie nog een paar jaar door. Vooralsnog zijn de parkieten een charismatische aanvulling van de Rotterdamse avifauna waarover het laatste woord nog niet gezegd is. ◀

Literatuur

- Baerdemaeker, A. de & Backerra, M., 2004 - Telling halsbandparkiet in Rotterdam - Natuurlijk Rotterdam 5(3): 2
- Baerdemaeker, A. de & Backerra, M., 2005 - Resultaten telling halsbandparkiet Rotterdam - Natuurlijk Rotterdam 6(1): 2
- Baerdemaeker, A. de & Moerland, W., in prep. - Ontwikkelingen in de Rotterdamse avifauna 2002-2009 - Stadsvogelonderzoek door middel van punt-transecttellingen - bSR-rapport 172. bureau Stadsnatuur Rotterdam, Rotterdam
- Bakker, G. & de Baerdemaeker, A., 2011 - Broedvogels van het Kralingse Bos - bSR-rapport 162. bureau Stadsnatuur Rotterdam, Rotterdam
- Dalen, P. van, 1994 - Halsbandparkieten nog steeds in Rotterdam en omgeving - Het Vogeljaar 42: 127
- Klaassen, O. & Hustings, F., 2010 - Slaapplaats-telling Halsbandparkieten in Nederland, januari 2010 - SOVON-informatierapport 2010/05. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen
- Moerland, W., Grutters, M.A.J., de Baerdemaeker, A., Andeweg, R.W.G. & Bakker, G., 2010 - NatuurMeetnet Zuiderpark - Resultaten 2009 - bSR-rapport 150. bureau Stadsnatuur Rotterdam, Rotterdam
- Strubbe, D., 2009 - Invasive ring-necked parakeets *Psittacula krameri* in Europe: invasion success, habitat selection and impact on native bird species - Proefschrift Universiteit Antwerpen

▲ Niet alle halsbandparkieten zijn groen. Anders gekleurde kweekvarianten worden ook vrij vliegend waargenomen, zoals een lutino in 2010 en deze hemelsblauwe in Ommoord 2005. (Chris van Rijswijk | www.birdshooting.nl)